

Svatopluk Vrbka, Eduard Červený

Kroniky města Mikulova

Počátkem roku 2007 se kronikář města Mikulova Svatopluk Vrbka rozhodl seznámit s oficiálními mikulovskými kronikami vedenými od roku 1920. Vzhledem k tomu, že předválečné zápisy jsou v němčině, požádal o jazykovou spolupráci Eduarda Červeného.

Pamětní kniha města Mikulova byla zřízena na základě zákona ČSR č. 80 ze dne 30. ledna 1920. Na zasedání mikulovské městské rady dne 12. května 1921 byla utvořena komise řešící tento úkol a vedením kroniky byl dne 4. 10. 1923 pověřen městský tajemník Dr. Alois Winkler. Jeho zápisy za léta 1919–1924 jsou velmi stručné a věcné. V záznamech pak nebylo pokračováno. Městskou kronikou se radní znovu zabývali až za deset let.

Dne 18. října 1934 „... zástupci města rozhodli, abych já, Mathias Brust, s vedením (kroniky) pokračoval. Jsem správcem obecní knihovny a současně spravuji obecní archiv.“ Autor projevuje smysl pro detail, jeho zápisy jsou podrobnější, pokračují do roku 1927. Vzhledem k datu pověření a k jeho profesi městského archiváře lze předpokládat, že zápisy jsou retrospektivní a bohatě využívají archiválie.

Rokem 1928 se charakter zápisů mění. Podle stylu se zdá, že autorem těchto textů již není Mathias Brust, protože jednotlivé události přestávají být chronologicky datovány, zápisy jsou podstatně stručnější a mají spíše obecný charakter. Rukopis připomíná zápisy z let 1919–1924, tedy Dr. Winklera. Tyto zápisy končí na straně 74 rokem 1933. Stránky 75–116 jsou z knihy vyříznuty.

Při studiu německy psané shora uvedené mikulovské pamětní knihy našel Eduard Červený strojopis zápisů od roku 1928. Protože texty strojopisu za léta 1928–1933 odpovídají textům zapsaným v pamětní knize, lze předpokládat, že i další strojopisný zápis za léta 1934–1940 odpovídá textu, který byl z kroniky vyříznut. Předpokládá to ostatně i autor citace archivního fondu.

Je s podivem, že ještě Nezhodová v knize Židovský Mikulov se o tomto strojopisu nezmiňuje, přestože byl vložen do pamětní knihy, z níž cituje (str. 204 a další), a spekuluje o obsahu vyřezaných stran. Uvádí: ... *padla těmito zastrašovacími vyhlazovacími opatřeními za oběť například i městská kronika, z níž byly vyřezány listy se záznamy z let 1934–1945. Tato skutečnost bohužel skýtá velkorysé možnosti k vytvoření mýtů o osudovém společenství Židů a Němců, o jejich vzájemné symbióze, která přetrvávala i v éře henleinismu* (Nezhodová 2006, str. 383). Zde zjevně naráží na názory zveřejněné v knize Heimatbuch Nikolsburg – Geschichte und Schicksal einer deutschen Stadt.

Zatímco zápisy za roky 1934–1937 jsou stručné, zápisy z let 1938–1940 jsou podrobnější. Strojopisné zápisy od roku 1934 uvádíme v překladu Eduarda Červeného.

1934

Politické poměry doznávají vyhrocení. Na základě zákona o stranách byli úřadem vyloučeni z obecního zastupitelstva členové výborů a jejich náhradníci z Německé nacionální strany (Deutscher Nationalpartei), Sudetoněmeckého zemského svazu (Sudeten-deutsches Landbundes) a Německé nacionálněsocialistické dělnické strany (Deutscher nationalsozialistischen Arbeiterpartei – NSDAP). Při příležitosti opětového zvolení Masaryka prezidentem bylo zdejší náměstí přejmenováno na Masarykovo náměstí (Masaryk – Platz). Bylo započato s dlážděním vídeňské státní silnice od km 48,877 až po km 49,180.

1935

Aby byl odstraněn problém s nedostatečným zásobováním vodou, byl firmě Rumpl zadán projekt napojení „Brunnenfeldes“, ležící na úpatí Mušlovského kopce (Muschelberg), do stávající vodovodní sítě. K provádění různých nouzových prací povolilo Ministerstvo

sociální péče státní příspěvky. Z nich mohlo město čerpat jen malou část, protože obci chyběly prostředky na zahájení těchto prací a pomocí půjček je nebylo možno pořídit.

1936

Na zasedání 5. února rozhodlo zastupitelstvo města s výjimkou hlasů Svazu rolnictva (Bundes der Landwirte) a Křesťanských sociálů (Christlichsozialen) o výstavbě kasáren v Mikulově na území Janičova kopce. Státní policie byla přeložena do Mikulova a umístěna do prostoru radnice.

1937

Zvolení zástupci Svazu rolnictva, Sudetoněmeckého zemského svazu a Křesťansko-sociální lidové strany složili svoje mandáty a vystoupili ze zastupitelstva. 24. května zahájila v Mikulově činnost státní policie. Byla zahájena stavba kasáren. Předání stavby firmě Boudek a Korotvicka, Čechy vedené firmě, vyprovokovalo hluboké roztrpčení. V tomto roce zemřel dlouholetý zasloužilý ředitel nemocnice Dr. Motyka. 28. prosince zemřel starosta Zimmert. Vedení města převzal stavitel Ferd. Kowalski. Poslední zasedání k volbě „Rumplparlamentu“, zmenšeného městského zastupitelstva, se konalo 10. března. Politické poměry dozrávaly, a činnost městské rady se proto omezovala jen na vyřizování nezávažných záležitostí. Důležitá, zásadní rozhodnutí nemohla být prováděna, protože zbylí zástupci se již dlouhou dobu nemohli opírat o většinu obyvatelstva. Velmi brzy byly úplně přerušeny práce v obci v důsledku mobilizace.

1938

Rok 1938 nám přinesl konečně osvobození od dvacetiletého jha českého panování, do kterého byli sudetští Němci zatlačeni Versailleskou smlouvou. Všechny pokusy dojít k řešení mírovou cestou ztroskotaly na turdohlavosti Čechů a jejich zodpovědných vedoucích. Bylo jasné, že tento vývoj může být veden jen silou zbraní. Vlastní silou se nemohli Němci z českého jha osvobodit. Teprve když v Německu zvítězila nacionálněsocialistická revoluce nad demokratickým režimem, dal Vůdce německému lidu znovu možnost bránit se, a když po roce 1933, po sjednocení a novém posílení lidu uvnitř země, dosáhl velkých zahraničněpolitických úspěchů, přišel také pro nás sudetské Němce čas nadít se na svého osvobození.

Povzbuzení a posílení sliby svých spojenců Anglie a Francie připravili se Češi na přícházející střetnutí všemi možnými způsoby, které po návratu Rakouska do Velkoněmecké říše byly ještě zesíleny. Tak jako na ostatním území státu, také na území našeho města byla v letech 1936–1937 zřízena podél tehdejší rakouské hranice opevňovací linie, a to formou bunkrů rozdělených podle určitého plánu. Provedení těchto prací bylo přeneseno na zde cizí české stavitele, jako pracovní síly byli přivezeni dělníci z českého území, němečtí dělníci byli zaměstnáni jen tehdy, pokud byli organizováni jako sociální demokraté nebo komunisté. Práce se prováděly za vojenského dohledu. Materiál byl přivážen zčásti po železnici, částečně těžkými nákladními auty z vnitrozemí. Po dokončení byla opevnění přísně střežena vojskem a každému nepovolanému bylo v přístupu zabráněno. Stráže tvořili příslušníci batalionu dělostřeleckého regimentu číslo 31 „Arco“ v Jihlavě, ubytování v našem městě. Částečně bydleli v hostincích, částečně v soukromých budovách, velitelství batalionu se nacházelo v kanceláři dietrichsteinského zámku. Velká část byla ubytována v trestnici na Mušlově (Muschelberg). Současně byla státní policie, sídlící v Mikulově od roku 1935, zdatelně posílena.

Šikanou českého vojska stejně jako české finanční strážě trpělo především zemědělské obyvatelstvo. Obdělávání polí ležících na rakouském území bylo vlastníkům hospodářství nebo nájemcům umožněno jen po předložení úředního potvrzení, získaného zde za obtížných podmínek. Pokud tento průkaz dotyčný zapomněl, byl mu příjezd nebo přístup k jeho polí znemožněn. Naložené vozy byly podrobovány důkladným prohlídkám. Příjezdové cesty byly pro dopravu uzavřeny závorami a příjezd byl dovolen jen v určitých hodinách.

Přes toto úmyslné a úplné omezení jakéhokoliv styku s rakouským pohraničním obyvatelstvem byly informace o všech důležitých událostech na českém území a zejména ve městě donášeny přes hranice spolehlivými spoluobčany – a tam často známy dříve než u nás. Přenos informací přes hranice byl dobře organizován a odhodlaní synové našeho domova byli připraveni dát se k dispozici k provádění tohoto odvážného a často riskantního úkolu. Tak byly na druhou stranu hranice odpovědným místům sdělovány údaje jak o přesném umístění a počtu hraničních opevnění a ostatních překážek, tak také včasné informace o všech důležitých událostech doma.

Mezitím se v našem městě usilovně pokračovalo ve stavbě kasáren, takže v polovině roku 1938 byly jejich přední trakty připraveny k umístění vojska. V důsledku politických událostí narůstala den ode dne nervozita vojenských i civilních úřadů, započaly velké přesuny vojenských oddílů na hranicích. Také zdejší posádka byla posílena a ve dne v noci se pracovalo na opevněních, nová byla vytvářena, existující dostavována a zesilována.

24. září 1938 o 6 hodinách byla vyhlášena mobilizace české armády. Všechny osoby mající 40 roků byly povolány do činné vojenské služby. Všichni evidovaní koně v obci museli být 25. září předvedeni do místa převzetí, do Vlasatic (Wostitz). Vojenské ubytovny v různých staveních byly 24. září vyklizeny a vojsko obsadilo hranice. O několik dní později byly vytvořeny pracovní bataliony. Do nich byli povoláni práce schopní muži, kteří byli nasazeni k zemním pracem na polních opevněních. Družstva vytvořená v našem městě, zhruba v počtu 130 mužů, musela 26. září, vyzbrojena krumpáči a lopatami, nastoupit k opevňovacím pracem do Bavor (Pardorf). Potřebné nářadí pro tuto i ostatní práci na opevněních na hranici bylo pořízeno na účet města. Koncem srpna byli muži i ženy projevující se svým nacionálním smýšlením vyvedeni ze svých domů státní policií, přičemž jim asistovali sociální demokraté, komunisté a židé, byli předvedeni do budovy místního okresního soudu a odtud nákladními auty odvezeni do Brna, kde prováděli, byť poměrně krátký čas, nikoliv záviděnihodnou činnost.

Obec marně usilovala o propuštění pana Dr. Straschila. Brzy po vyhlášení mobilizace byly ve městě zabaveny všechny rozhlasové přijímače, aby se zabránilo poslouchání zahraničního, zejména německého vysílání. Ke špiclování byli dále získáváni sociální demokraté a komunisté. Uniformovaní a ozbrojení byli neustále vojsku a civilním úřadům k dispozici. Udavačství bylo na denním pořádku a donašeči se ve svém snažení projevovali hůře než některý policejní orgán. V domě na Vídeňské ulici (Wienerstrasse) číslo 1, v nynějším obchodě paní Ingerové, byl jejich hlavní stan, odkud byly přinášeny zprávy, příkazy a pokyny. Financování tohoto řádění bylo zajišťováno českými úřady a prováděno nedospělými jedinci z řad židů, kteří v těchto dnech ukázali svou pravou tvář. Nálada obyvatel města, pokud je již s dětmi neopustili, byla neustále stísněnější a úzkostlivá starost z nejistoty příštích dnů je velmi tížila. Mobilizační příkaz mnozí službou povinní občané nerespektovali, část jich utekla přes hranice a část se stáhla do městského lesa. Odtud podnikali v noci a za mlhy výpravy do města, aby se zajistili potraviny, vyhledali svoje příbuzné a mohli pohovořit o událostech na obou stranách.

Mezi uprchlými, pokud to bylo možné, byl organizován odboj a bylo navazováno spojení s odbojem existujícím na druhé straně hranice. Ti, kteří uprchli, se nechali okamžitě zařadit do „Freikorps“ (ozbrojená organizace dobrovolníků; pozn. autorů), byli vyzbrojeni a jako první byli připraveni bránit svobodu domova. Českým úřadům nezůstaly tyto události neznámé, a podnikaly proto protiopatření. Městský les byl stráží obstoupen a hlídán a ve vesnicích nastal teror, který se bohužel mnohému vlastenci při pokusu vyhledat soukmenovce nebo doručit nějaké zprávy stal osudným. Mezitím přišlo do města vojsko určené k obsazení hranice. Důležité silniční tahy ve městě byly na jednotlivých místech rozkopány a naplněny výbušninami. Ze zemědělských vozů a strojů všeho druhu byly vytvořeny silniční zátarasy a možnost pohybu obyvatelstva se stala čím dále tím více omezenější. Řvoucí a gestikulující česká soldateska byla dovážena nákladními

auty na hranici. Ve dne v noci projížděla těžká nákladní auta městem různými směry do hraničních oblastí. V noci bylo město zahaleno do tmy.

Jako můra tížily tyto události obyvatele města. Obchodní život a veškerá činnost ve městě pozvolna utichaly. Rolníkům byl zakázán přístup na pole, zejména na ta ležící směrem k rakouské hranici, v dozrávajících vinicích se usídlilo české vojsko. Také jiné polní plodiny nemohly být sklizeny, proto mnohá pole nebyla po osvobození k poznání. Občas byly v noci slyšet jednotlivé výstřely z pušky nebo dělostřelecká palba.

Vysílací stanice zřízená na Sv. kopečku (Heiliger Berg) pracovala ve dne v noci. Mezitím se odehrály důležité zahraničněpolitické události, jež byly několika majiteli radiových přijímačů, kteří neuposlechli příkazu o jejich odevzdání, s největším napětím sledovány a informace o nich byly dále předávány. Jako blesk se pak rozšířila městem zpráva o spásném činu našeho Vůdce, činu, který vyvrcholil v Mnichově v rozhovoru mezi ním a anglickým ministrem zahraničí Chamberleinem. Podle dohody zde uzavřené Češi v pevně stanovených termínech postupně vyklidí sudetoněmecké území.

21. září 1938 byla vytvořena nová česká vláda. Místo předsedy vlády Dr. Hořší nastoupil generál Syrový. Ve čtvrtek 22. došlo v Godesbergu k prvnímu rozhovoru mezi říšským kancléřem Adolfem Hitlerem a anglickým ministrem zahraničí Chamberleinem, jehož cílem bylo řešení sudetoněmecké otázky. Ve středu zájmu byly 4 body jednání:

- 1) zabezpečení mezinárodní komise ke stanovení budoucích hranic čsl. státu,
- 2) demobilizace české armády a její stažení z území sudetoněmeckého osídlení,
- 3) výměna mezi Němci a Čechy po stanovení hranic,
- 4) garance hranic nového čsl. státu také Německem.

Tyto požadavky byly po ukončení rozhovorů shrnuty v memorandu, které doručila anglická vláda české vládě. Česká vláda požadavky odmítla. Ve čtvrtek 29. září se konal rozhovor mezi Vůdcem a anglickým ministrem zahraničí. Jednání byl přítomen italský šéf vlády Mussolini a také francouzský ministr zahraničí Daladier. Účelem rozhovoru bylo v posledním okamžiku osvětlit situaci, k níž došlo po odmítnutí německého memoranda českou vládou. Zde došlo k dohodě, že s vyklizením sudetoněmeckého území se započne 1. října a 10. října musí být dokončeno. Obsazování převážně německého území německými oddíly se bude dít postupně. Česká vláda se uvolila přijmout rozhodnutí čtyř velmocí. 1. října začalo plánovitě obsazování sudetoněmeckého území německými oddíly. Všude byly vítány s nepopsatelným nadšením jako osvoboditelé.

V sobotu 8. října ve 13 hodin také pro město Mikulov odbila hodina osvobození. Ráno tohoto dne bylo mlhavé a deštivé, avšak během dopoledne se počasí vyjasnilo a kolem poledne padal do polí usměvavý sluneční svit. Město dostalo slavnostní ráz. Na většině domů ve městě, zejména ve vnitřní části, bylo vidět prapory s hákovým křížem, v oknech domů a obchodů malé praporky s hákovým křížem a obrazy Vůdce a Henleina. O půl jedenácté se na všech kostelech rozezněly zvony a vedení okresu a místní sudetoněmecké strany (Sudetendeutsche Partei) a mladí turneři (Jungturner) a turnerky (Turnerinnen) pochodovaly za zvuku Kuselovy kapely (Kapelle Kusel) Vídeňskou ulicí ke státní hranici vstříc německým oddílům. Na příjezdových cestách se rozestavili školní děti a místní obyvatelé. Po dvanácté hodině se objevily první obrněné vozy a ostatní vojenská vozidla s vojáky a vojenským vybavením, které byly bouřlivě vítány nadšeným provoláváním „Heil!“ Bez ustání bylo slyšet volání „Sieg heil!“ – „Děkujeme našemu Vůdci!“ – „Heil Hitler!“ – „Jeden národ, jedna říše, jeden Vůdce!“ Nadšení dosáhlo vrcholu, když do města vjel velitel divize Lemelsen. Odebral se do úřadu starosty, kde mu byli představeni senátor Krcal a ostatní prominentní osobnosti. Vjezd oddílů trval asi tři hodiny. Část zůstala na náměstí Adolfa Hitlera (Adolf Hitlerplatz), kde byla pohoštěna dámami z SdP (Sudetendeutsche Partei; pozn. autorů). Během vjezdu křížovaly nad městem německé bombardéry a stíhací letouny. V průběhu odpoledne přijel také velitel vojska generálporučík Vietinghof-Scheel se svým štábem a ubytoval se na zámku. Po pozdravu velitele divize Lemelsena zahrála kapela německou hymnu („Deutschland, Deutschland über alles“ a od roku 1933 i píseň Horsta Wessella „Die Fahne hoch“; pozn. autorů) a na radnici byla vztyčena říšskoněmecká

válečná vlajka. Ve své řeči ke shromáždění místního lidu připomněl velitel oběti, které padly v boji za osvobození sudetoněmecké země, a vzdal jim hold. Pak přečetl výzvu generála Lista, kterému Vůdce svěřil vedení vstupu oddílů do naší vlasti a přenesl na něho výkonnou moc. Nato promluvil Dr. Radda, který vzpomenuk krvavých obětí v boji za myšlenku nacionálního socialismu a za naše sebeurčení, hovořil o osvobozovacím činu našeho Vůdce a v závěru prosil o požehnání a ochranu Všemohoucího pro našeho vznešeného Vůdce. Přehlídkou nastoupených oddílů před velitelem divize skončil pro nás tak významný den příchodu našich osvoboditelů.

V neděli odpoledne přibyl do města vrchní velitel 5. skupiny generál dělostřelectva List. V jeho doprovodu byl také říšský místodržící Seys-Inquart. V sále naší radnice byli pozdraveni místostarostou Kowalskim a poslancem Soglem, oba plamennými slovy nadšení a radosti vzpomenuk pamětihodných událostí. Vedoucí župy Dr. Jury předal pozdravy bratří a sester z Východní marky, kteří s námi sdílejí radost nad návratem do německé vlasti. 15. října přijel na návštěvu Mikulova vrchní armádní velitel generálplukovník von Brauchitsch. Místní obyvatelstvo mu připravilo srdečné přijetí. V sále radnice pozdravil generálplukovníka Dr. Just. Generálplukovník se zapsal do pamětní knihy a byly mu představeny zdejší významné osobnosti, které se sešly v radničním sále. Z balkonu radnice pak v doprovodu generála Lista pronesl řeč k občanům shromážděným na náměstí Adolfa Hitlera a oznámil návštěvu Vůdce.

Včera opustila 29. divize město. Předtím se velitel Lemelsen rozloučil se starostou, funkcionáři, zástupci SdP (Sudetendeutsche Partei) a obyvatelstvem. Když říšskoněmečtí vojáci opustili město, dorazily sem oddíly Východní marky pod vedením generála Dr. Hubicki, velitele 4. lehké divize. V radničním sále jej pozdravil starosta Dr. Just a představil důležité osobnosti města. V úterý 18. října přibyl ke krátké návštěvě velitel župy Dr. Jury se svým doprovodem, byl v sále radnice pozdraven starostou Dr. Justem, zástupci strany a státu. Pak následovaly informativní rozhovory s poslancem Soglem a oběma vedoucími SdP. Ve středu velitel župy město opustil. 14. října byl advokát Dr. Just jmenován komisionálním starostou města a převzal vedení úřadu od místostarosty Kowalskiho, který od 17. února tento úřad zastával. Na počest nového starosty Dr. Justa se konal 22. října velký pochodový průvod. Komisionálním hejtnanem okresu byl ihned po vstupu německých oddílů jmenován dvorní rada Bruno Schuppler.

27. října prožilo naše staré pohraniční město šťastnou událost, když mohlo ve svých zdech spatřit a pozdravit Vůdce a říšského kancléře Adolfa Hitlera. Tento den zůstane zlatým perem na věky zapsán do dějin našeho města. Vůdce přijel dopoledne v 9 hodin zvláštním vlakem na zdejší nádraží. V jeho doprovodu byl vrchní velitel 5. vojenské skupiny generál List, velící generál 17. armádního sboru generál Kienitz, dále vedoucí župy Dr. Jury, říšský komisař Henlein a říšský místodržící Seys-Inquart. Po přivítání projel Vůdce městem směrem na Brno a navštívil 2. opevňovací linii Čechů u Pohořelic (Pohrlitz) a Babic (Babitz). Na zpáteční cestě projel četnými místy, mezi jinými i Drnholcem (Dürnholz). O půl dvanácté dojel zpátky do Mikulova. U radnice vystoupil ze svého vozu, provedl přehlídku nastoupené čestné jednotky a za nekonečných ovací tisíců občanů shromážděných na náměstí se odebral na radnici. Zde byl očekáván zástupci strany, válečnými invalidy a pozůstalými po obětech Čechů. Po přivítání starostou následovalo představování. Vůdce učinil zápis do pamětní knihy a vystoupil na balkon radnice, kde ho uvítal poslanec Sogl. Vůdce se pak ujal slova a pronesl:

„Je tomu již více jak 70 let, co toto město již jednou stálo ve středu pozornosti velkého německého dění. Tehdy to byl bratrovražedný boj, nutný, podmíněný dějinami, jak to my dnes v plném jasu vidíme a uznáváme. Německo a německý národ musely od té doby projít těžkou cestou odloučení a toho nejhlubšího utrpení. Světová válka byla nutná, aby odstranila vše, co velké německé říši stálo v cestě. Nyní se tato říše, po níž tak mnohé generace toužily, stala skutečností. Žije v ní kolem 80 milionů Němců. My však nesmíme na jedno zapomenout – říše nevznikla náhodou. Toto

veliké společenství nebylo jen výslednicí těžkých bojů minulosti, ale také neméně těžkého boje přítomnosti a vnitřního posílení našeho lidu. Známe tíhu osudu, jenž nás v roce 1918 postihl. Bez této tíhy by však Německo nedosáhlo dnešní velikosti. To, co bylo dříve, muselo být zapomenuto – strany, stavy, všechno muselo zmizet. Vše bylo třeba pominout a z toho hrozného utrpení světové války vznikla Říše. Nad ní vlaje vlajka, kterou dnes vidíme také zde. Proto v roce 1918 povstali němečtí muži a dnes se nacházíme v době naplnění tohoto boje. 80 miliónů spoluobčanů je nyní sjednoceno a Říše se stala opět silnější. Mohutná armáda chrání tuto Říši a je odhodlána každým okamžikem nasadit k její obraně svou sílu. Nade vším teď stojí odhodlaná jednota národa. Bdí nad Německem, a tím nad naším osudem a naší budoucností. Co tato jednota znamená, to jste sami prožili a viděli. Jsem přesvědčen, že do této jednoty se zcela vžijete a v ní dojdete k poznání, že my jsme nepřemožitelní. V naší odhodlanosti spočívá nejenom úspěch současnosti, ale také všechno to, co od budoucnosti očekáváme. Každý Němec je povinen vžít se do této společnosti, bez ohledu na svoje soukromovce, bez ohledu na svoje spoluobčany. Musíme náš lid teprve vychovat a tuto práci přivedeme k cíli v letech míru. Teprve až se každý Němec naučí rozpoznat, že je jeho povinností být na prvním místě Němcem, pak bude vše dobré. Pak bude Říše silná a zabezpečená na věky. Její moc a síla bude současně mocí a silou každého jednotlivce, její štěstí bude předpokladem štěstí každého jednotlivce. Uzavírám dnešního dne svou první cestu novými krajinami. Zvolil jsem vaše město proto, abych se tohoto záměru zhostil. Jste nyní s námi jeden národ, jedna Říše, jedna vůle, a tím i společná budoucnost. Ať Německo zvítězí!“

Po těchto slovech následovala vlna nadšení. Vůdce ještě několik okamžiků pobyl na balkoně, aby do sebe vstřebal obraz náměstí. Po rozloučení s vedoucími muži strany odejel za hlučného potlesku davem lidí k nádraží a vrátil se zpět do Vídně.

Dne 22. října, první den, kdy byl náš nový starosta v úřadě, schvaloval okresní hejtman Schuppler v „Růži“ (Rose – později Národní dům; pozn. autorů) starosty mikulovské správní oblasti. Nyní začala hospodářská a budovatelská činnost podle obrazu Velkoněmecké říše také v našem městě. Až na nepatrný zbytek opustili město před vstupem německých oddílů židé („a Češi“ – doplněno tužkou na okraji textu; pozn. autorů) a jimi vedené obchody přešly do německých rukou. Pro zemědělskou výrobu a zásobování německého lidu zemědělskými výrobky a potravinami byl na základě říšského živobytí zákona v našem městě vytvořen rolnický spolek jako vedlejší pracoviště Zemského rolnického svazu Nieder-Donau (Landesbauernschaft Nieder-Donau). V jeho čele stojí čestný vedoucí svazu spolu se třemi čestnými vedoucími hlavních oddělení. Těm přísluší péče o rolnictvo a dvory, které jsou základem výroby. Usměrnování pracovních podmínek obstarává pracovní úřad. Aby se zabránilo manipulaci s cenami, byly hejtmanstvím vydány přísné pokyny. Tak jako v ostatních oblastech Sudet, také na jižní Moravě bylo ihned po vstupu německých oddílů započato s vytvářením SA (Sturmabteilung – vojensky organizované oddíly NSDAP; pozn. autorů).

V Mikulově byly vytvořeny dva „útočné prapory“ (Sturmbanne), a to pro dolní a horní část města. Na příkaz velitelství 5. vojska ve Znojmě musely být zjištěny všechny škody na životě, svobodě, zdraví a majetku, jež byly občanům města způsobeny jednáním či opatřeními vojenských a civilních služebních míst bývalé české republiky, nebo se udály z politických motivů během posledních politických událostí. 8. listopadu ráno bylo v Mikulově a okolí zaznamenáno zemětřesení. Jednalo se o tzv. tektonické záchvěvy způsobené procesy uvnitř země. Místo české policie nastoupila ve městě ochranná policie (Schutzpolizei oder Schupo). Zatímco ta předchozí působila v roli sluhý pražských mocipánů a obyvatelstvo sekýrovala, Schutzpolizei vystupovala jako přítel a rádcce obyvatelstva a brzy si získala sympatie města. 15. listopadu přestala platit česká měna jako zákonný platební prostředek, až do 30. listopadu byla tato měna vyměňována v kurzu

1 Kč = 12 Rpf (Reichspfennig; pozn. autorů). 4. prosince proběhly na sudetoněmeckém území rozšiřovací volby do Velkoněmeckého říšského sněmu. Jak se ani jinak neočekávalo, postavilo se obyvatelstvo jednotně a sevřeně za Vůdce. Až na tři hlasy byl výsledek hlasování 100%. V první zimní pomocné akci bylo na osvobozeném sudetoněmeckém území v našem městě dosaženo obnosu ve výši 1 660,92 RM (Reichsmark; pozn. autorů).

1939

(Nahoře na listu červenou tužkou poznámka „Für das Gedenkbuch“ – pro pamětní knihu; pozn. autorů)

8. ledna se uskutečnilo ve Znojmě slavnostní předání osvobozených sudetoněmeckých území do žup Bavorská východní marka (Bayrische Ostmark), Dolní a Horní Podunají (Nieder- und Oberdonau) a Slezsko (Schlesien). Na tuto slavnost byl vypraven z Mikulova zvláštní vlak. Slavnostní akt sám se odehrával v průmyslové hale firmy Ditmar-Urbach. Říšský komisař Konrad Henlein se s obyvatelstvem sudetoněmeckého území rozloučil delší, bouřlivým obdivem provázenou řečí a vedoucí župy Dr. Jury převzal tato území do své péče. Starosta Drnholce, poslanec Anton Sogl, je pověřen vedením správního okresu Mikulov. Ve městě bylo provedeno přejmenování následujících ulic: Sonnenfelsgasse na Thüringerstrasse, Obere Bahnhofstrasse na Erfurterstrasse, Emil Schweinburgerstrasse na Hauptgasse (dnešní Husova ulice; pozn. autorů) a Tempelgasse na Schmale Gasse.

Tak jako všude v Sudetách narukovali i v Mikulově mladí sudetoněmečtí občané k výkonu služby do říšského vojska. 14. ledna předal zástupce vojska bývalou českou budovu školy na Valtické ulici obci. Tím bylo toto důležité místo vráceno svému původnímu účelu. Škola byla postavena v letech 1928–1930 za naše německé daňové poplatky. Přitom pro naše děti nebyla nalezena vhodná školní budova – důkaz zvučle bývalých českých mocipánů. Vracením budovy mohlo být částečně pomozeno nedostatku místa na německých školách. V rámci výstavby DAF (Deutsche Arbeitsfront – Německá pracovní fronta; pozn. autorů) našeho města byla založena hudební škola. Byla umístěna na Hauptstrasse v domě č. 14, má čtyři vyučovací místnosti a kancelář. Kromě toho má k dispozici přednáškový sál.

Fürstenallee (dnešní Valtická ulice včetně lipové aleje) se stala položením bezprašného portychu jednou z nejlepších ulic města. Naše starobylá radnice byla renovována, aby její interiér sloužil jako vhodný úřední prostor a reprezentační místo. Kašna na Hitlerově náměstí byla díky subvencím renovována a uvedena do stavu odpovídajícímu původnímu účelu. Nyní je ozdobou náměstí. Pro potřeby nové výstavby byl zřízen městský stavební úřad. 15. ledna došlo ve Fürstenallee k těžkému automobilovému neštěstí, přičemž řidič Pg Peschka (Pg = Parteigenosse – soudruh; pozn. autorů) byl usmrčen a Pg Gri-gar těžce zraněn.

Až doposud mikulovským piaristickým kolegiem spravovaný žákovský seminář byl převeden pod správu města a přeměněn na nacionálněsocialistický žákovský domov. Bylo zadáno vypracování projektu pro zaklenutí dosud nezastavěné části strouhy mikulovského potoka (Nickelsgraben). Pečovatelství byl přeložen do místností bývalého židovského pečovatelského domu. Takto bude ubytování a zaopatření jeho obyvatel prováděno ve smyslu nacionálního socialismu. Započala výstavba vodovodu, která je prováděna zemským místodržitelstvím Niederdonau. Bylo položeno tlakové potrubí od rybárny (Fischhaus, Valtická ulice č. 50, pod Mušlovem; pozn. autorů) až k výškové nádrži.

30. leden jako den uchopení moci byl také v našem městě odpovídajícím způsobem slavnostně připomenut. Třicátého byl Velkoněmecký říšský sněm svolán k zasedání, při kterém říšský kancléř Adolf Hitler podal přehled o vývoji a událostech od převzetí moci, přičemž se zaměřil především na události minulého roku. V provedeném podrobném vylíčení popsal osvobození Východní marky a Sudet. Hovořil pak o hospodářské situaci Německa, zabýval se koloniální problematikou, jež se stala významnou otázkou života německého lidu, a dále pojednal problém náboženské svobody ve Třetí říši, přičemž

popřel pohádku o proticírkevním postavení Německa, a nakonec vyzvednul nezlomné přátelství Německa a Itálie.

Při zemské radě byl zřízen civilní úřad (Standesamt), který se předběžně zaměřil pouze na uzavírání sňatků. Vytvoření Německé pracovní fronty v okrese Mikulov bylo ukončeno a místní vedoucí byli uvedeni do úřadů. Byly sloučeny oba místní pěvecké spolky – pěvecký spolek a sdružení Frohsinn (veselost, radost; pozn. autorů). Po osvobození Sudet byla naše trojtřídní měšťanská škola přetvořena včleněním 5. třídy obecné školy na čtyřtřídní měšťanskou školu. Ženský spolek Mikulov (Frauenschaft Nikolsburg) skládal účty z rozsáhlých úkolů, které mu náležejí v rámci čtyřletého plánu. Spolek pracuje horlivě a pořádá pravidelné večery, na nichž projednává úkoly týkající se žen v období velkého budovatelského díla.

Oslavy při příležitosti znovusjednocení Východní marky se starou říší byly také v Mikulově důstojné. Všechny ulice byly ozdobeny vlajkami, náměstí Adolfa Hitlera bylo slavnostně osvětleno. Pochodňový průvod se pohyboval od Hasnerova náměstí (Hasnerplatz) ulicemi prozářenými mořem světél na náměstí Adolfa Hitlera, kde vedoucí okresu Sogl pronesl pozdravný projev z balkonu radnice. Po zazpívání hymny byla tato oslava plná dojmů ukončena.

15. března následovalo obsazení Čech a Moravy německými oddíly, aby se s konečnou platností ukončilo ohrožení míru a vytvořily se předpoklady pro nové uspořádání v tomto prostoru. Vůdce s doprovodem se tohoto dne odebral do Prahy, kde se ubytoval na Hradčanech. 15. březen nezůstal bez vlivu ani na naše město. Vojenská vozidla a obrněné vozy projížděly městem směrem na Brno. Říšským protektorem pro Čechy a Moravy byl jmenován bývalý ministr zahraničí von Neurath. O několik dní později byla Říši navrácena zpět Memelland a vůdce se odebral do tohoto osvobozeného území. (Memel – přístavní město v Litvě, po roce 1923 přejmenováno na Klaipėda. Od roku 1762 do 1918 patřilo německému Prusku, v roce 1939 bylo pod nátlakem předáno Německu, v letech 1945–1990 bylo součástí SSSR; pozn. autorů).

2. dubna navštívil svůj nezapomenutelný Mikulov generál Lemelsen se svým štábem. Na radnici byl pozdraven vedoucími okresu, oběma vedoucími místních skupin a starostou Dr. Justem. Jménem města předal starosta generálovi na památku krásně vyřezávaný sud s pravou jihomoravskou „kapkou vína“. Večer generál město opustil.

V úterý dne 4. dubna se vrátil zpět náš domovský 131. oddíl, který se podílel na obsazování Protektorátu Čechy a Morava. K jeho přijetí se město slavnostně vyzdobilo a připravilo oddílů a jeho velitelů Dr. Beyerovi jásavé přivítání. Z balkonu radnice pozdravil oddíl, jenž se vrátil domů, Dr. Just. Nový velitel Dr. Beyer poděkoval srdečnými slovy za přijetí.

Pokračovaly práce na zřízení koupaliště mezi bažantnicí (Fasangarten) a Schweinbartherstrasse (dnes ulice Republikánské obrany). V období mezi 22.–23. se v Mikulově uskutečnil Okresní den, jehož se zúčastnil vedoucí župy a jeho zástupcové.

5. dubna se v hotelu Růže konala přísaha nových starostů. V sále radnice probíhala tentýž den slavnostní přísaha nových místostarostů a radních našeho města. Místostarosty se stali: Rudolf Brunner, Ing. Fritz Holubovský, Franz Mischka, Ferdinand Schichor, Dr. Gustav Thiery, radními: Franz Elsinger, Johann Gerl, Karl Grech, Rudolf Merighi, Ernst Müller, Karl Nedoma, Adolf Novotný, Johann Parsdorfer, Ernst Thomantke a Franz Wagner.

50. výročí narození Vůdce a říšského kancléře Adolfa Hitlera bylo také u nás za účasti všeho lidu slavnostně připomenuto. Město se bohatě vyzdobilo vlajkami. Vrcholem vojenské oslavy bylo vpochodování 13. a 14. kompanie spolu s jezdeckou přehlídkou na náměstí Adolfa Hitlera. Velitel Dr. Beyer držel po nástupu slavnostní řeč. Slavnost byla ukončena hymnou.

Večer se konala oslava Vůdcových narozenin se zástupci politického vedení a vedoucích všech úřadů. Projev přednesl okresní vzdělávatel Thomantke. Slavnostní řeč pronesená z hlubokého přesvědčení a plná rozhodných slov zazněla v provolání slávy Vůdci (Heil auf den Führer). Slavnostní projev byl ukončen hymnou.

1. květen byl oslaven jako skutečný svátek všech pracujících. Pod májí postavenou pod Hasnerovým náměstím byl organizován společný poslech berlínských májových oslav.

Mezi Německem a Itálií byl uzavřen vojenský svazek jako protiváha proti Francii a Anglii, štvoucím proti Německu. K slavnostnímu podepsání tohoto důležitého paktu došlo v Berlíně.

6. května byla obec pověřena vedením celého civilního úřadu.

8. května došlo v Mikulově a okolí k průtrži mračen, při níž v oblasti města a na polních kulturách byla způsobena značná škoda.

17. května se konalo sčítání lidu.

21. června byla oběma místními oddíly NSDAP uspořádána na Sv. kopečku oslava slunovratu, první od osvobození. Nástup útvarů a svazů se konal na Hasnerově náměstí. Po skácení máje se průvod odebral na Sv. kopeček, kde vrchní velitel SS Kammerhofer držel plamennou řeč. Při hořící vatře byly předváděny staré zvyky. Zazpíváním hymny byla slavnost ukončena.

26. června sem přišla nová průtrž mračen. Spolu s krupobitím se na město spustily proudy vody. V jednotlivých ulicích se vytvořily potoky směřující do níže položených částí města. Následkem pohromy byly velké nánosy bahna ve většině ulic. Na polních kulturách byly způsobeny opět značné škody. Potok Nickel vystoupil u Feherova hostince několikrát z břehů a zaplavil níže položené části sportovního hřiště. Nečas trval od 6 do 8.30 hod. Srážky činily 45,6 mm, zatímco ty z 8. května 34,5 mm.

Z Breslau (Wrocław) je plánována dálnice přes Brno a Mikulov do Vídně, čímž vznikne nejkratší spojení Berlín–Vídeň. V našem městě byla k řešení tohoto úkolu zřízena kancelář.

22. července se strhla nad Mikulovem třetí průtrž mračen, jež způsobila opět velké škody ve vinohradech a na polích.

Obecní rada se zabývala řadou prací a plánů, které mají pro další rozvoj a budoucnost našeho města velký význam. Kromě jiných připadá jako přednostní v úvahu projekt zřízení lidových bytů. Předběžně má být vybudováno 110 lidových bytů na Alejním náměstí (Alleplatz). Dále se uvažuje o zřízení radničního sklepa a o výstavbě stranicového domu. Také je třeba umožnit další rozvoj průmyslu. Uvažuje se o přeložení říčního koryta Dyje. Změna toku se plánuje tak, že od Jevišovky (Fröllersdorf) se vytvoří nové říční koryto a Dyje se povede podél jižní hranice města.

Od počátku roku, podněcováno sliby západních mocností, započalo Polsko s provokacemi proti Německu. Přes opakovaná varování se tyto provokace stále více stupňovaly a otevřeně směřovaly k válce. V Polsku začal teror proti příslušníkům německého národa, který v dějinách pronásledování Němců v cizích státech neměl obdoby. Tomuto dění nemohlo Německo trvale nečinně přihlížet. Díky diplomatickému umění Vůdce se podařilo 24. srpna v Moskvě uzavřít smlouvu o neútočení mezi Německem a Ruskem, a tím Rusko vyloučit z konfliktu s Polskem.

22. srpna se uskutečnilo předání úřadu zemského rady, který dosud zastával Dr. Schuppeler, nově jmenovanému zemskému radovi Dr. Gratzzerovi.

23. vyhořelo hospodářské stavení Karla Grüna Na jámě 48.

27. hovořil Vůdce k poslancům Německého říšského sněmu (Reichstag) v říšském kancelářství, 30. následovalo vytvoření ministerské rady pro obranu říše v čele s generálem polním maršálem Göringem jako předsedou. Téhož dne byla vyhlášena všeobecná mobilizace v Polsku a teror proti všemu německému zde dosáhl vrcholu.

1. září promlouvá Vůdce k říšskému sněmu. V historických okamžicích, kdy německé oddíly, donucené polskou arogancí, rozvinuly prapory k boji za čest a velikost národa, dává Vůdce na vědomí svoje rozhodnutí. Stanovuje své nástupce pro případ, že by se mu v tomto boji něco stalo – jsou jimi generál polní maršál Göring a po něm ministr Hess. Říšský sněm pak přijímá jednohlasně zákon o včlenění Danzingu do Německé říše. Vůdce vydává svolání k německému lidu a k Nacionálněsocialistické německé straně práce (NSDAP; pozn. autorů), v němž vyzývá k jednotě a k plnění povinností v tomto zápase.

Anglie a Francie vyhlásují Německu válku. Vůdce sám odjíždí na frontu a v nezadržitelném vítězném tažení vstupují německé oddíly do Polska.

12. 9. se konalo v sále Růže zasedání starostů celého okresu, na němž nový zemský rada Dr. Gratzer představil a v delším vývodu nastínil úlohu nového starosty.

13. 9. zemřel rektor piaristického kolegia Julius Lanz.

Starosta Dr. Just předal vedení úředních záležitostí prvnímú místostarostovi Rudolfovi Brunnerovi. (Mezi slovy Just a übergibt je vsuvka psaná červenou tužkou, doplněn text: „rückst freiwillig zur Wehrmacht ein und“ – „dobrovolně nastupuje do vojenské služby a“; pozn. autorů).

Dne 2. 10. byly při příležitosti skutečněného vstupu německých oddílů do Varšavy na příkaz Vůdce po 7 dní vyvěšeny prapory.

6. 10. se sešel říšský sněm, aby přijal vysvětlení Vůdce. Vůdce osvětlil celý průběh polního tažení do Polska a nakonec směřoval ještě vážné varování k Anglii a Francii.

15. 10. byly slaveny dožínky současně také jako pamětní den osvobození Sudet. Domy ve městě byly bohatě vyzdobeny vlajkami. Slavnostním průvodem se odebrali političtí vedoucí a formace občanů k pomníku padlých, kde velitel záložního batalionu poukázal na význam dne. Po vzdání pocty zemřelým následoval pochod na náměstí Adolfa Hitlera, kde Sturmbannführer Dr. Gratzer pronesl slavnostní řeč. Připomenul těžkou práci, která byla vykonána v době vypuknutí války, a věnoval vzpomínku v Polsku padlým synům vlasti.

Ve čtvrtek 9. listopadu se (v Mikulově; pozn. autorů) konal na památku pochodu (NSDAP) k Feldherrnhalle v Mnichově mlčenlivý pochod a u pomníku padlých byla uctěna jejich památka.

Chronologickým výčtem důležitých událostí v našem městě, v němž byly též stručně zmíněny i politické události, je uzavírán paměťhodný rok 1939. Přes probíhající válku může být vzhledem k hospodářskému vývoji a výstavbě našeho města hodnocen jako příznivý. V oblasti zemědělství způsobily přírodní katastrofy na Mikulovsku citelné snížení výnosů.

1940

(červenou tužkou připsáno: Für das Gedenkbuch – pro pamětní knihu; pozn. autorů)

2. ledna byla na budově zemské rady odhalena pamětní deska k osvobození, jejíž text zní doslovně:

8. října osvobodilo vojsko Adolfa Hitlera jižní Moravu z dvacetiletého cizího panství. Při hlasování dne 4. 12. 1938 se z 43 861 mužů a žen mikulovského okresu hlásilo 43 434, tj. 99,03 %, k Vůdci a osvoboditeli Adolfu Hitlerovi, a tím podepsali rodný list Velkoněmecké říše.

Počátkem ledna byla zavedena mlecí karta (Mahlkarte), samozásobitelé mohou pro vlastní potřebu mlít obilí jen po jejím předložení.

30. ledna mluví Vůdce ve Sportovním paláci v Berlíně. V této řeči podává obraz o politických poměrech od „Schmachfrieden“ ve Versailles až k posledním událostem. (Schmach v hovorové řeči označuje Schande – potupa. Potupným mírem je nazýván mír uzavřený ve Versailles v roce 1919, protože v něm je vina za válku připisována Německu; pozn. autorů). Ostře kritizuje chování Angličanů vůči Německu v době nejhlubšího pokoření. Pokus odloučit Vůdce od jeho lidu označuje za dětinsky naivní. Dále rozvádí úlohu německého národa v tomto velkém zápase a vyslovuje přání bezodkladného vítězství.

Uprostřed února nastal opět citelný chlad, který dolehl také na lesní a polní zvěř. Srnčí a zajáci přicházeli za potravou až do dvorů.

2. března zemřel advokát Dr. Radda. Den padlých hrdinů byl také v našem městě důstojně připomenut. Před pomníkem padlých držel velitel místní posádky plamenný proslov. Po jeho ukončení se vlajky sklonily na památku všech hrdinů a zazněla píseň o dobrém kamarádovi.

Jako všude jinde byla v našem městě provedena (schází slovo – zřejmě „sbírka“, označeno otazníkem napsaným červenou tužkou; pozn. autorů), která měla velmi příznivý výsledek.

Při předání úřadu zemského rady, zastávaného dosud Dr. Gratzterem, novému zemskému radovi Dr. Mayerovi Falkovi se konala oslava na rozloučenou. 19. dubna, v předvečer narození Vůdce, uspořádala SA 93. standarta na prašné věži (Pulverturm) večerní oslavu, na níž starosta Brunner přednesl slavnostní řeč. Po zazpívání nizozemské děkované modlitby (niederländischen Dankgebetes) a hymny byla oslava ukončena.

V průběhu realizace zákona o sjednocení zdravotnictví ze dne 3. 7. 1934 byl po připojení sudetoněmeckých území také v Mikulově zřízen zdravotní úřad, který byl umístěn do domu na Erfurtské ulici č. 20. Činnost tohoto úřadu, jenž bude řízen komisionálním úředním lékařem Dr. Straschilem, bude mnohostranná: mezi jiným manželské poradenství, péče o těhotné, o alkoholiky i o nemocné tuberkulózou.

V měsíci dubnu bylo německými oddíly obsazeno Norsko. Tím zabránil Vůdce hrozícímu nebezpečí obsazení anglickou expediční armádou. Koncem dubna bylo obsazení v podstatě dokončeno. Naše oddíly prokázaly příkladné výkony, jež mladé německé armádě zajistí tu největší čest.

8. května nastoupila německá armáda svůj pochod do Holandska a Belgie. 15. kapitulovala holandská armáda, 17. unikly německé oddíly do Bruselu a odtud se uskutečnil postup k pobřeží kanálu.

26. května byl místo Dr. Mayera Falka, který nastoupil k výkonu vojenské služby, pověřen vedením úřadu zemský rada Dr. Ritter. Úředních jednání se zúčastnili zástupci strany.

10. června nastoupila Itálie do boje proti společnému nepříteli – Anglii a Francii.

17. června zemřel na sárské frontě hrdinskou smrtí starosta Dr. Just (červenou tužkou dopsáno „EK II. KL.“; pozn. autorů).

Ve Francii byla vytvořena nová vláda. Nový šéf vlády Petain vysvětlil v rozhlasovém projevu, že Francie musí složit zbraně. V Berlíně a Římě bylo požádáno o jednání o klidu zbraní. V Mnichově proběhl rozhovor Vůdce s Ducem. 25. byl ve Francii nastolen mír. V průběhu šesti týdnů ukončily německé oddíly hrdinský boj proti statečnému protivníkovi. Dosáhly tak nejslavnějšího vítězství všech časů. Na 10 dní byla nařízena vlajková výzdoba a po 7 dní vyznávaly zvony (červeně dopsáno: „Denné jednu hodinu“; pozn. autorů). V lese Compignien, na místě nejhlubšího ponížení německé říše, se 21. června uskutečnila jednání o klidu zbraní, a to ve stejném voze, v němž v roce 1918 probíhala jednání s německými vyjednavací. Vůdce byl tomuto historicky důležitému aktu přítomen. Podmínky byly shrnuty do 24 bodů.

23. června bylo průvodem na sportovní hřiště oslaveno stoleté trvání německé mateřské školy. 25. června proběhla na náměstí Adolfa Hitlera s velkým shromážděním oslava ukončení bojových jednání NSDAP na Západě.

1. května 1940 byla zrušena Okresní zdravotní pojišťovna a převedena do Zemské pojišťovny pro Niederdonau ve Vídni a do Všeobecné místní nemocenské pojišťovny v St. Pöltenu. Vedoucím správy Zemské nemocenské pojišťovny byl ustanoven dosavadní vedoucí Fries, vedoucím okresního pracoviště Všeobecné místní nemocenské pojišťovny dosavadní vedoucí oddělení Urban.

Na Říšském sněmu svolaném na 19. července podal Vůdce zprávu o hrdinských bojích ve Francii a směřoval svůj poslední apel k rozumnému chování západních mocností.

Mikulovští cikáni kromě 6 převedeni do sběrného tábora. Na křižovatce Kostelního náměstí (Kirchenplatz), Pavlovské (Pollauerstarsse) a Brněnské ulice (Brünnerstrasse) byl v rámci zkrášlování města vytvořen prostor s lavičkami. Pracuje se na vytvoření obdobného prostoru na náměstí Friedricha Schillera (dnes prostor mezi Českou spořitelnou a Domem zdraví; pozn. autorů).

22. září se v dívčí škole na Valtické ulici (Feldbergerstrasse) konala pro obě místní části Mikulova oslava na památku padlých vojáků, při níž pronesl slavnostní řeč okresní vedoucí vzdělávání Thomantke. Po písni o dobrém kamarádovi byli padlí jednotlivě jmenováni. Slavnost byla ukončena hymnou.

Započalo se s předláždáním náměstí Adolfa Hitlera, předpokládá se předláždění prostoru před hrobkou a rozšíření ulice vedoucí Kostelním náměstím. 23. října umístila obec na náměstí Adolfa Hitlera č. 29 městskou prodejnu podřadného masa. Ta má za úkol méně hodnotné a podmíněně způsobilé maso uvést do oběhu. Tím pomáhá majitelům dobytka těžce poškozeným nucenými porážkami na jedné straně a hospodářsky slabším kupcům na straně druhé.

27. září se na říšském kancléřství uskutečnilo závěrečné jednání o paktu mezi třemi velmocemi – Německem, Itálií a Japonskem.

K strojopisnému textu kroniky jsou přiloženy dvě přílohy:

Příloha I

Zpráva o nařízení zemské rady, týkající se dalšího vedení obecní pamětní knihy

Na základě bývalého českého vládního nařízení čís. 169 z roku 1932 vedla obec pamětní knihu. Vedením této knihy jsem byl rozhodnutím městské rady pověřen. Vedl jsem ji několik roků, až následkem mého služebního přetížení bylo její další vedení předáno archiváři Mathiasi Brustovi. Obecní kronika byla vedena v německém jazyce. V kůži vázaná kniha byla uložena ve staré skříni v místnosti starosty. Pokud je mi známo, jsou záznamy vedeny až do převratu a musely být pro úplnost doplněny a 8. říjnem 1938 ukončeny. Přezkoumání českými úřady se nekonalo, tak jako vůbec tehdejší nadřízený český úřad vedení naší kroniky neovlivňoval. Také posouzení a eventuálně schválení mého zápisu se nekonalo.

Městský kronikář Dr. Winkler (?)

Na této příloze stejně jako na strojopisu je otištěno kulaté razítko se státním znakem Místní národní výbor v Mikulově.

Příloha II

Na listu je uvedeno celkem 48 jmen spolu s adresami – název ulice včetně popisného čísla domu. Vpravo dole je připsán text: V boji za svobodu a lidská práva německého národa padli od počátku této války až do konce roku 1941 z našeho města:

Zcela dole je poznamenáno: Uvést čísla domů. Připojen nečitelný podpis.

Zápisy v této knize pokračují od str. 117 a jejich autorem je PhMr. Hugo Kubiček. Podává souhrn událostí z let 1938–1945. Úvodem píše: *Usnesením Rady Místního národního výboru v Mikulově byl jsem pověřen zapsati do kroniky města Mikulova souhrn událostí z r. 1938 – od doby okupace – až do osvobození města v r. 1945, protože po tuto dobu jsem s několika málo Čechy v tomto okupovaném území zůstal a byl svědkem událostí v Mikulově po dobu okupace.*

Tomuto soupisu mi laskavě přispěli některými dodatky pan vikář Otmar Blatný a pan stavitel Stanislav Gottwald.

Mikulov, červen 1946

Ph. Mr. Hugo Kubiček

Zápis končí str. 128, zbytek knihy je prázdný.

Další pamětní kniha města Mikulova je velmi pěkně knihařsky provedena a dokonce „okována“. Začíná stranou 55, po straně 62 jsou listy prázdné, od strany 63 následuje zápis v lince úhledným písmem. Zápisy končí na straně 128 rokem 1949. Jméno kronikáře není uvedeno, je však vysoce pravděpodobné, že tuto část kroniky zpracoval tehdejší profesor

mikulovského gymnázia Dr. František Březina. Ten se však funkce městského kronikáře zamýšlel vzdát. Byl vyzván kulturní komisí, aby kronikářské práce dokončil do roku 1950. „*Novým kronikářem byl jednomyslně jmenován Ctirad Krček, úředník OSAZ v Mikulově, který se zúčastní dvouletého kronikářského kurzu. Nově ustavený kronikář provede kronikářské práce i za minulý rok.*“ Prof. Ctirad Krček, který v té době nesměl vyučovat na gymnáziu, nakonec žádné zápisy nepořídil. Dne 6. prosince 1951 je zapsáno: „... *letopisec-ká komise se dosud nesešla a bude v nejbližších dnech znovu svolána. Kronikářem bude jmenován farář Macek, který již práce kronikářské provádí.*“ Potom je v kronice jiným písmem napsáno „*Rok 1950–1958*“. Zápis je zřejmě v podstatě opsáním zápisů z jednání MNV. Tento rukopis končí na str. 142 zápisem o JZD (Jednotné zemědělské družstvo), je tam uveden letopočet 1958 („*jest možno konstatovati, že na konci roku 1958 je stav zem. hospodaření v našem městě konsolidován...*“). Autor zápisu opět není uveden, ale je málo pravděpodobné, že by to byl Dr. Alfréd Macek. Ze srovnání Mackova rukopisu v kronice městyse Drnholce, kterou vedl koncem padesátých let, a rukopisu v mikulovské kronice je zřejmý nápadný rozdíl. Navíc se liší i způsob zápisu. Kanovník Macek vždy věnoval velkou pozornost meteorologickým záznamům, což v mikulovské kronice chybí.

Vedení městské kroniky se nikdo nechtěl věnovat, a pokud snad ano, byly jiné důvody, proč k tomu nedošlo. V zápisu z kulturní komise z 5. 7. 1955 se uvádí: „*Obecní kronika: Protože zápisy mají se zaznamenávat do nové knihy, je třeba, aby byl brzy proveden titulní list prof. R. Gajdošem na námět Dr. Moravce. S. Jurčík byl OD (tj. asi Osvětový dům) pověřen vedením kroniky, všechny sebraný materiál má u sebe. Po dodání nové knihy a schválení zápisů radou MNV přikročí s. Jurčík ihned k zapisování.*“ Poznámka dole: „*Jurčík není radou pověřen ved. kroniky*“.

V kronice pak následuje velice úhledným rukopisem psané pokračování kapitoly Průmysl. Je to opět retrospektiva. Na str. 182 se uvádí: „*Závěr: Každá kronika má velký význam, který se snad slovem nedá ani vyjádřit. Kronika našeho města nebyla vedena, neboť ti, kdož se tohoto úkolu ujali, brzy opustili město a vzali sebou také materiál, který si nashromáždili. V roce 1955 ujal jsem se tohoto úkolu já. Jistě bude uznáno, jakým namáhavým způsobem bylo nutné skutečnosti, týkající se našeho města, nejen shánět, ale i prověřovat a jestliže dnes doplněnou kroniku předkládám, prosím aby s tohoto hlediska činnost byla posuzována, neboť v letech následujících bude jistě činnost kronikáře již mnohem snadnější. V lednu 1959.*“ Jméno kronikáře opět není uvedeno.

Pod tím: *Tato kronika byla vystavena na okresní výstavě kronik 1959 v Mikulově.*

Podpis je nečitelný.

inspektor pro kulturu

Kulaté razítko:

Odbor pro školství a kulturu rady okresního národního výboru v Mikulově

O řádné vedení obecních kronik se snažil tehdejší vedoucí Odboru školství a kultury rady ONV v Mikulově František Mrňous.

Z oběžníků OŠK uvádíme:

5. 12. 1958 – *Hlášení o stavu kronik pro vyhodnocení celookresní kronikářské soutěže*

1. *za který rok je v kronice poslední zápis*

2. *jak kronikář spolupracuje s MNV a jaká je kvalita provedených zápisů*

3. *jaký dokumentační materiál kroniku doplňuje (přílohy apod.)*

4. *jak byla kronika pro veřejnost využita (výstavy kroniky, besedy nad kronikou, čtení kroniky v rozhlase apod.)*

5. *jméno kronikáře, kdy a jaká byla vyplacena odměna*

23. 12. 1958 – *Dokončení zápisů v obecních kronikách, příprava výstavy kronik.*

Žádáme předsedy stálých kulturně osvětových komisí všech obcí a správce OB, aby zjistili ve svých obcích vedení obecní kroniky a zpracování zápisů za rok 1958 (případně za

přecházející roky). 23. ledna 1959 bude uspořádán celookresní aktiv obecních kronikářů, na kterém budou vystaveny obecní kroniky všech obcí bez ohledu na jejich stav. Doporučujeme proto, aby každá obec v zájmu své dobré pověsti měla kroniku v dobrém stavu.

Vedoucí odboru: Fr. Mrňous

K výstavě skutečně došlo a mikulovská kronika údajně získala první místo. Ověřit tuto ústní informaci v dobovém tisku či jinak se však zatím nepodařilo.

K tomu lze poznamenat: Pod částí zápisu označenou jako Závěr (viz výše) není nikdo podepsán. Zdá se však, že jeho autorem je JUDr. Karel Moravec. Dne 28. 1. 1959 se v zápisu z kulturní komise uvádí: „*S. Ferenc poděkoval s. Dr. Moravcovi za obětavou práci a hlavně za doplnění kroniky, čímž zachránil čest našeho města.*“

Dr. Moravec však v kronikářské práci nepokračoval. Zájem o vedení kroniky se opět projevilo až v době normalizace. Iniciátorem byl opět František Mrňous, který byl v této době mikulovskou „šedou eminencí“ a – ač sám poněkud v nemilosti – ovlivňoval mnohá dění.

Na str. 199 čtvrtého dílu mikulovské kroniky je *Dodatečný zápis kroniky města Mikulova za léta 1957–1970*, v němž se uvádí: „*Kronika města Mikulova se začala psát od roku 1945. Prvním kronikářem byl český starousedlík PhMr. Hugo Kubíček. Od r. 1950 pokračoval v zápise JUDr. Karel Moravec. V r. 1958 zápisy končí, a tím také ustala tato činnost až do roku 1970. Teprve ideologická komise MěV KSČ, s předsedou Janem Hálou, po roce 1970 usilovala o ustavení nové komise a zajištění chybějících materiálů. Nový předseda MěstNV Václav Vomáčka po nástupu do funkce 1972 zorganizoval kolektiv pro psaní nových zápisů do kroniky a zpracování zápisů chybějících. Rada MěstNV ustavila letopiseckou komisi v čele s její předsedkyní Annou Dufkovou, učitelkou ZDŠ.*“

Rukopis dodatečného zápisu byl pořízen po roce 1972, „*sumární vypracování dílčích údajů provedl Diviš Stanislav při metodické spolupráci předsedkyně letopisecké komise Anny Dufkové v roce 1984.*“ Na zpracování se podíleli Alena Vítková, Marie Vajayová, Štěpánka Bystřická, František Mrňous, Alois Hulý, Rudolf Vodička a Stanislav Diviš. „*Kapitoly politické a sociální charakteristiky v letech 1957–1970 byly konzultovány a schváleny členy historické politické komise MěV KSČ Mikulov v tomto složení: Hala Jan – předseda, Kapusta Vilem – člen, Bedřich Frant. – člen.*“ V zápisu jsou uvedena i jména pamětníků, kteří poskytli dílčí informace, a použité písemné podklady.

Zápisy za roky 1971–1972 jsou vedeny ve dvou knihách a zdají se být totožné.

Hnědou knihu v pouzdře vyzdobil titulním listem Rudolf Gajdoš. Kronikářské zápisy pořizovala letopisecká komise, ve skutečnosti však každý autor zpracoval svěřený úsek samostatně. Předsedkyní komise byla Anna Dufková, členy Františka Vavrečková, František Mrňous, Marie Vajayová, Jana Czajkowská a Svatopluk Vrbka. Texty prepisovali Jiřina Doležalová, Hana Máčalová, Martin Klug a Eva Kapičáková, která zapsala i dodatečný zápis za léta 1957–1970.

Jak již bylo uvedeno, zápis za roky 1971 a 1972 je společný, od té doby je pak každý rok zpracován samostatně. Na autorství dílčích úseků se v dalších letech podíleli i Vladimír Hluchý, Josef Krejčí, Vilém Odehnal, Anna Vítková a další, fotoreportérem byl Petr Kospach. Období od roku 1973 bylo prvním v celé historii mikulovského kronikářství, kdy záznamy byly pořizovány pravidelně.

V průběhu roku 1987 přišel František Mrňous – v té době již v důchodu pracoval jako metodik pro kronikářství při Regionálním muzeu v Mikulově – se sdělením, že městskou kroniku nemůže nadále zpracovávat kolektivní orgán, ale pouze jednotlivec – městský kronikář. Dnem 1. ledna 1988 byl do funkce kronikáře města Mikulova schválen Svatopluk Vrbka. Pořídil už zápis za rok 1987. Texty prepisuje jeho žena Marta Vrbková. Vrbka pokračuje v kronikářské práci dodnes.

Mikulovské městské kroniky jsou psány v devíti knihách, z nichž poslední dvě s pořadovými čísly 6 (1997–2002) a 7 (2003–2006) jsou v kanceláři starosty města Mikulova. Ostatní jsou uloženy ve Státním okresním archivu Břeclav se sídlem v Mikulově.

Prameny:

Archivní fondy SOkA Břeclav se sídlem v Mikulově:

NAD 98 – Archiv města Mikulova
Gedenkbuch 1919–1933. Příložen: zřejmě podklady pro kroniku – strojepis, 1928–1940, 14 listů, německy.

NAD 179 – Archiv MěNV Mikulov
MNV Mikulov, kronika města do r. 1958
MěNV Mikulov, kronika města 1971–1972, 1971–1975
Kronika města Mikulov 1976–1980
Kronika města Mik. r. 1980–1985
Kronika města Mikulova 1985–1990
kart. č. 25, 79 fol., i. č. 105
kart. č. 26, 152 fol., i. č. 113

NAD 159 – Archiv MNV Drnholec
Kronika 1945–1979

Archiv kronikáře

Rukopisné podklady záznamů do Kroniky města Mikulova za léta 1987–2006

Literatura:

Nezhodová, S. 2006: Židovský Mikulov. Brno.
Heimatbuch Nikolsburg. Wien, Kulturverein 1987.

Svatopluk Vrbka, Eduard Červený

The Mikulov chronicles

At the beginning of 2007 town chronicler Svatopluk Vrbka decided to review the official Mikulov chronicles kept since 1920. Because the pre-war chronicles are written in German, he asked Eduard Červený for help.

The chronicle (called the Commemorative Book) of the town of Mikulov was begun on the basis of the Czechoslovak Republic Law No. 80, and entrusted to municipal secretary Dr. Alois Winkler. His entries for 1919–1924 are very brief and to the point. Entries up to 1927 were later rewritten by Mathias Brust, town archivist. In 1928 the character of the entries changed. The handwriting is similar to that of the entries from 1919–1924, that of Dr. Winkler. These entries end in 1933 on page 74. Pages 75–116 were cut out of the book.

In studying the Mikulov chronicle kept in the German language, Eduard Červený found a typewritten list of entries from 1928. Because the texts of the typewritten entries from 1928–1933 are similar to the text entries in the chronicle, it can be assumed that another typewritten entry from 1934–1940 is the text that was cut out of the chronicle.

It is odd that Nezhodová in the book Židovský Mikulov [Jewish Mikulov] (2006) does not mention this typewritten text, even though it was found in the chronicle book, which she cites, and speculates about the contents of the torn-out pages: „...the town chronicle, too, fell victim to this terror and annihilation, as its pages from 1934–1945 were cut out. This fact unfortunately supplies a great deal of room for the creation of myths about the doomed co-existence of Jews and Germans, and their mutual symbiosis, which continued to exist even during the era of Henleinism.“ Here she evidently

refers to opinions found in the book Heimatbuch Nikolsburg - Geschichte und Schicksal einer deutschen Stadt.

While the entries from 1934-1937 are brief, the entries from 1938-1940 are more detailed. The complete texts of the typewritten entries have been translated by Eduard Červený.

The entries in this book continue from p.117 and were written by PhMr. Hugo Kubiček. He gives a summary of events during the years 1938-1945. It is highly probable that other chronicle entries (up to 1949) were made by professor at the Mikulov secondary school Dr. František Březina, who did not sign them, however. The next chronicler, who entered the events of 1950-1958, did not sign his name, either. Other events in public life were retrospectively entered back to 1958 by Dr. Karel Moravec.

The chronicle entries were later interrupted again. In 1972 the so-called Annals Commission led by Anna Dufková was founded. Information from 1957-1970 was again retrospectively assembled. Under the direction of Mrs. Dufková, Mikulov was once again chronicled each year. Since 1987 the chronicle has been kept by Svatopluk Vrbka.